

วารสารไทย-ญี่ปุ่นศึกษา ฉบับเดือนสิงหาคม 2540

**การแตกสลายของเศรษฐกิจฟองสบู่ในไทย : บทเรียนราคาแพง
ในทัศนะนักศึกษาระบบเศรษฐศาสตร์***

นිරนุช เรืองกิตติยศยิ่ง**

* บทความนี้เป็นรายงานที่น่าสนใจ ซึ่งนักศึกษาได้มองเห็นปัญหาว่าเศรษฐกิจฟองสบู่ในไทย เป็นบทเรียนราคาแพง และส่งผลกระทบต่อสังคม จำเป็นที่ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนจะต้องมีจรรยาบรรณและมีความรับผิดชอบต่อสังคมมากกว่านี้

** ผู้เขียนบทความนี้เป็นมานุษยวิทยามหาบัณฑิตที่เพิ่งสำเร็จการศึกษาในปี 2540 จากคณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

การแตกสลายของเศรษฐกิจฟองสบู่ในไทย : บทเรียนราคาแพง

ในทัศนะนักศึกษาระดับมัธยมศึกษา

เป็นที่ทราบกันดีว่า สถานการณ์ทางเศรษฐกิจของประเทศไทยในปัจจุบันอยู่ในภาวะซบเซาเป็นอย่างมาก อันเนื่องมาจากการแตกสลายของภาวะเศรษฐกิจแบบ “ฟองสบู่” ซึ่งเคยเกิดขึ้นมาในประเทศไทยมาแล้วในสมัยของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี และเป็นที่มาของความปั่นป่วนทางเศรษฐกิจในปัจจุบัน

ไม่เพียงแต่ประเทศไทยเท่านั้น ที่เกิดเหตุการณ์เศรษฐกิจฟองสบู่ แต่ยังมีอีกหลายประเทศในโลกนี้ได้เคยเผชิญกับภาวะเศรษฐกิจฟองสบู่มาแล้ว เช่น เนเธอร์แลนด์ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และเม็กซิโก ซึ่งในแต่ละประเทศมีสาเหตุหรือปัจจัย รวมไปถึงการแก้ไขปัญหาก็แตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ

สำหรับสาเหตุของการเกิดของเศรษฐกิจฟองสบู่ในประเทศไทยนั้น ดร.สุวินัย ภรณวลัย อาจารย์ประจำคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้กล่าวว่า การเกิดของเศรษฐกิจฟองสบู่ (Bubble Economy) ในประเทศไทยนั้น เกิดขึ้นมาพร้อม ๆ กับในประเทศญี่ปุ่น คือ ในช่วงครึ่งหลังของทศวรรษที่ 1980 เป็นต้นมา สำหรับในประเทศไทยเกิดขึ้นในช่วงปี ค.ศ. 1988-1990 การเกิดของเศรษฐกิจฟองสบู่ นั้น คือ ภาวะบูมทางเศรษฐกิจที่เกิดจากมายาภาพของคนส่วนใหญ่ที่มีความเชื่อร่วมกันว่า ราคาของสินค้าในเศรษฐกิจสต็อกจำพวก หุ่นที่ดิน สมาชิกสนามกอล์ฟ ใบจองรถยนต์ บ้านหรือรูปภาพ ฯลฯ จะมีราคาสูงขึ้น ทุกคนจึงแห่กันมาเล่นเกมเงินตรา ทำให้เกิดดีมานด์เทียม สร้างเศรษฐกิจให้ขยายตัวอย่างรวดเร็วเช่นเดียวกันกับการเป่าลูกโป่ง (สุวินัย ภรณวลัย : 2537) และเป็น “อาการไข้” (Fever) แบบคลั่งไคล้มงายของตัวสังคมนั้นในช่วงขณะหนึ่ง ๆ ที่มีต่อ “เงินตรา” ที่ได้มั่งงาย ๆ จาก การเก็งกำไร (arbitrage) ซึ่งมาจากในภาวะที่สังคมทุนนิยมนั้นเริ่มมีการสะสมความมั่งคั่ง และมีสาเหตุบางประการทำให้เกิดภาวะ “บูม” หรือ เศรษฐกิจเฟื่องฟูขึ้นมาโดยไม่คาดฝัน พอความมั่งคั่งที่สะสมเอาไว้ในรูปแบบอื่นจะแห่กันเข้ามาสู่รูปการณ์ความมั่งคั่งที่กำลังมีมูลค่าสูงขึ้นเรื่อย ๆ อย่างไม่หยุดยั้งนี้เป็นปกติวิสัย (สุวินัย ภรณวลัย 2539ก : 47-51)

ขั้นตอนของเศรษฐกิจแบบฟองสบู่

1. มีการสะสมความมั่งคั่ง

เมื่อมีการสะสมความมั่งคั่งก่อนที่จะเกิดเศรษฐกิจฟองสบู่มีขนาดใหญ่มากเท่าใด ขนาดและขอบเขตของการเก็งกำไรในช่วง “บูม” ก็จะมีใหญ่โตยิ่งขึ้นเพียงนั้น และมีผลทำให้ภาวะการแตกสลายของฟองสบู่หนักหน่วงรุนแรง ยิ่งขึ้นเพียงนั้นด้วย

2. มีปัจจัยที่กระตุ้นภาวะบูมทางเศรษฐกิจ

อาจมีหลายปัจจัยก็ได้ แต่สำหรับในประเทศไทยการเกิดเศรษฐกิจฟองสบู่ของไทยในช่วงปี ค.ศ.1988-1990 เห็นได้ชัดว่าค่าเงินเยนที่สูงขึ้นตั้งแต่ ปี 1986 ติดตามมาด้วยการแห่เข้ามาลงทุนในประเทศไทยของบริษัทญี่ปุ่นเป็นชนวนสำคัญที่กระตุ้นภาวะบูมทางเศรษฐกิจของประเทศไทยตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

3. เริ่มมีการเก็งกำไรในสินค้าบางประเภท

ในช่วงของการเก็งกำไร คุณสมบัติแห่ง “ความคาดหวังว่าราคาจะสูงขึ้นไปอีก” ของสินค้าหนึ่ง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสินค้านั้นจะเป็นที่ดิน อสังหาริมทรัพย์ หุ่นไขว่จรวดยนต์ สมาชิกภาพสนามกอล์ฟหรืออะไรก็ตาม จะเป็นตัวการที่ก่อให้เกิดการเก็งกำไรของสินค้านั้น หาใช่ มูลค่าใช้สอย ของตัวสินค้านั้นแต่อย่างใดไม่ การเก็งกำไรจึงเป็นพฤติกรรมที่อิงอยู่กับ “ตำนานเทพนิยาย” ที่ถูกสร้างขึ้นเกี่ยวกับความคาดหวังว่า ราคาสินค้านั้น ๆ จะต้องสูงขึ้นไปอีกนั่นเอง

4. มีการขยายตัวอย่างรวดเร็วของการปล่อยสินเชื่อ

กระบวนการสร้างสินเชื่อของสถาบันการเงินจะเป็นตัวเร่งเศรษฐกิจฟองสบู่ด้วยอย่างรวดเร็วยิ่งขึ้นไปอีก

5. เกิดภาวะ “เครื่องร้อนจัด” (Overheat) ในการเก็งกำไร

จะเรียกได้ว่าเป็นฉากโคลแม็กซ์ของละครเรื่องเศรษฐกิจฟองสบู่ ตัวฉากและตัวละคร รวมทั้งรายละเอียดปลีกย่อยอาจแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ แต่เค้าโครงเรื่องและจุดจบไม่เคยเปลี่ยนเลย

6. มีการจับจ่ายใช้สอยบริโภคอย่างมือเติบจากผลกำไรที่ได้จากการเก็งกำไร

โดยเฉพาะสินค้าฟุ่มเฟือยจะขายได้มากเป็นพิเศษในช่วงนี้

7. ทางการเริ่มหันมาใช้นโยบายการเงินแบบดึงตัวจำกัดสินเชื่อ

ซึ่งนำไปสู่การล่มสลายของการเก็งกำไรในที่สุด (สุวินัย ภรณวลัย 2539ก :

47-51)

หลังจากนั้นเศรษฐกิจโดยรวมจะเข้าสู่ภาวะถดถอยยกเว้นเสียแต่ว่าผลกระทบจากการเก็งกำไรนั้นไม่รุนแรงถึงขนาดกระทบกระเทือนต่อพลังทางเศรษฐกิจโดยรวม

สภาพการณ์เศรษฐกิจฟองสบู่ในญี่ปุ่น

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า เศรษฐกิจฟองสบู่ในประเทศไทยนั้น เกิดขึ้นพร้อม ๆ กับการเกิดเศรษฐกิจฟองสบู่ในญี่ปุ่น และเราสามารถที่จะเรียนรู้สถานการณ์การเกิดเศรษฐกิจฟองสบู่ในประเทศญี่ปุ่นเพื่อที่จะนำมาหาวิธีปรับปรุงแก้ไขสถานการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นในบ้านเรา

สภาพการณ์ของการเกิดเศรษฐกิจฟองสบู่ในญี่ปุ่นเกิดขึ้นในราวปี ค.ศ.1986-1990 (พ.ศ. 2529-2533) โดยเกิดขึ้นจาก **บรรษัทขนาดใหญ่** ของญี่ปุ่น เป็นตัวเอกในการเก็งกำไรไม่ใช่มวลชน โดยที่บรรษัทขนาดใหญ่ของญี่ปุ่นนั้นใช้วิธี *Equity Finance* มารดมเงินจำนวนมหาศาลจากตลาดทุนด้วยต้นทุนที่ต่ำ แต่แทนที่จะนำเงินทั้งหมดมาใช้ในการลงทุนทางด้านอุปกรณ์การผลิต กลับนำไปเล่น “เกมเงินตรา” หรือนำไปลงทุนทางการเงินแทน ประกอบกับในช่วงนั้นเริ่มมีการเปิดเสรีทางการเงิน ทำให้ในช่วงแรก ๆ สามารถมีกำไรเป็นกอบเป็นกำยิ่งกว่าได้กำไรจากการผลิต ทำให้มีการเก็งกำไรทางการเงินมากขึ้นเรื่อย ๆ และขยายวงเงินมากขึ้น (สุวินัย ภรณวลัย 2539ข : 24)

ก่อนที่จะเกิดเหตุการณ์เศรษฐกิจฟองสบู่ขึ้น ญี่ปุ่นมีระดับการสะสมความมั่งคั่งสูง ซึ่งเป็นผลทำให้เกิดภาวะการแตกของฟองสบู่รุนแรงมาก เมื่อถึงช่วงฟองสบู่แตกในปี 1990 มูลค่าความสูญเสียทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่นจึงมีมาก คือ มีมูลค่าถึง 300 ล้านล้านเยนหรือกว่าเจ็ดสิบล้านล้านบาท เฉพาะแค่ในตลาดหลักทรัพย์เท่านั้น ส่งผลให้สถาบันการเงินต่าง ๆ ของญี่ปุ่นซึ่งเป็นผู้ปล่อยเงินกู้ให้แก่ผู้เก็งกำไรต่าง ๆ ประสบปัญหาหนี้สูญหรือหนี้เสียเป็นจำนวนมาก ทำให้ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อกลไกสินเชื่อและระบบการเงินโดยรวมของญี่ปุ่น จนกระทั่งเกิดเหตุการณ์ฟองสบู่แตกประมาณปี 1990 (2533) ซึ่งส่งผลกระทบอย่างมหาศาลมาจนถึงปัจจุบัน

อย่างไรถึงจะเป็นเศรษฐกิจฟองสบู่ ?

เราได้พูดกันถึงเรื่องของเศรษฐกิจฟองสบู่มาพอสมควรแล้ว แต่การที่เราจะทราบได้ว่าอะไรเป็นตัววัดว่าในตอนนั้น ๆ ได้เกิดเหตุการณ์เศรษฐกิจฟองสบู่ขึ้นแล้วในประเทศ

สิ่งหนึ่งซึ่งสามารถบอกให้เราทราบได้ว่าเกิดเหตุการณ์เศรษฐกิจฟองสบู่ขึ้นแล้วก็คือ **ดัชนีราคาหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ (Set Index)** ในช่วงนั้น ๆ เพราะเหตุการณ์หนึ่งที่นับว่าเป็นเหตุการณ์ของเศรษฐกิจฟองสบู่ก็คือ การเก็งกำไรหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ ถ้าเกิดดัชนีราคาหุ้นในตลาดหลักทรัพย์มีความเคลื่อนไหวอยู่ในแนวโน้มที่ขึ้นสูงผิดปกติกว่าราคาเดิมมาก อาจบอกได้ว่า การเพิ่มขึ้นของราคาหุ้นไม่อยู่ในภาวะปกติหรือภาวะที่เป็นธรรมชาติของราคาหุ้นเดิม

ในประเทศไทย ดัชนีราคาหุ้นในตลาดหลักทรัพย์และปริมาณการซื้อขาย เริ่มเพิ่มสูงขึ้นอย่างผิดปกติช่วงแรกตั้งแต่ปี 2531-33 และเกิดอีกครั้งหนึ่งในช่วงปี 2536-38 และหลังจากนั้นก็ได้เริ่มลดลงมาเรื่อย ๆ (ดูภาพประกอบ)

จากแผนภูมิดังกล่าวทำให้เราทราบได้ว่า เกิดเหตุการณ์เศรษฐกิจฟองสบู่ขึ้นแล้วในประเทศไทย

เศรษฐกิจฟองสบู่ของประเทศไทย

เศรษฐกิจฟองสบู่ของไทยเป็น **สภาวะการณ์ที่ราคาสินทรัพย์** ไม่ว่าจะเป็น **หลักทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์** ถูกผลักดันให้สูงกว่าพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่เป็นจริง และเกิดขึ้น

จากปฐมเหตุจากปัจจัยภายนอกประเทศ และเกิดขึ้นในตลาดที่ดินก่อนตลาดหลักทรัพย์ โดยมี การเชื่อมโยงระหว่างตลาดทั้งสอง (รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์ 2540:20-23)

โดยในตลาดที่ดินนั้นได้มีความคึกคักในช่วงปี พ.ศ.2528 โดยมีปัจจัยมาจาก ความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจในประเทศญี่ปุ่น ซึ่งมีการเติบโตในระดับสูงในช่วงปลายทศวรรษ 2520 ต่อเนื่องไปถึงต้นทศวรรษ 2530 ทำให้ชาวญี่ปุ่นมีความร่ำรวยมาจากการเก็งกำไรในระบบเศรษฐกิจ แบบฟองสบู่ และมาหาความสำคัญให้ตัวเองโดยการเดินทางไปเที่ยวยังสถานที่ต่าง ๆ มากมาย รวมไปถึงการไปเล่นกอล์ฟในต่างประเทศด้วย โดยไม่ใช่ว่าจะเป็นแต่กลุ่มคนรวยเท่านั้น แม้กระทั่ง ชาวนาญี่ปุ่นก็มีเงินที่สามารถจะไปเที่ยวและเล่นกอล์ฟยังประเทศต่าง ๆ ทั้งในเอเชียและประเทศ ต่าง ๆ ริมขอบมหาสมุทรแปซิฟิก ซึ่งประเทศเหล่านี้เริ่มสร้างสนามกอล์ฟและรีสอร์ท เพื่อต้อนรับ ลูกค้าชาวญี่ปุ่น

ประเทศไทยก็เช่นเดียวกัน หลังปี พ.ศ.2528 ได้มีการกว้านซื้อที่ดินเพื่อทำ สนามกอล์ฟและรีสอร์ทกันอย่างมากมาย เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่น และสนองตอบชนชั้นกลางและชนชั้นสูงชาวไทยในเวลาต่อมา ทำให้เศรษฐกิจของไทยเริ่มเข้าสู่ ยุคทองของความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในระหว่างปี 2531-33 ความรุ่งเรืองทาง เศรษฐกิจภายในประเทศผลักดันให้มีความต้องการสนามกอล์ฟและรีสอร์ทเพิ่มขึ้น เป็นปัจจัย สำคัญที่เร่งการซื้อขายที่ดินเพื่อเก็งกำไร และทำให้กลุ่มชนที่มีฐานะดีมองหา “บ้านที่สอง” ในชนบท และเมืองชายทะเลสำหรับการพักผ่อน โดยที่พฤติกรรมดังกล่าวนี้ ขยายลงไปสู่ชนชั้นกลาง ในเวลาต่อมา ภาวะเศรษฐกิจฟองสบู่ซึ่งเริ่มมาจากปัจจัยภายนอกประเทศ ขยายตัวด้วยปัจจัย ภายในประเทศ

การเก็งกำไรในเรื่องของ **อสังหาริมทรัพย์** เช่น บ้าน ที่ดิน ฯลฯ ในประเทศไทย ซึ่งโดยทั่วไปเป็นการซื้อไว้เพื่อขายต่อในราคาที่สูงขึ้นซึ่งมักจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อเศรษฐกิจ และสังคมโดยรวม เป็นเพียงการเปลี่ยนมือเจ้าของที่ดินโดยไม่ก่อให้เกิดผลผลิต แต่มีผลทำให้ ราคาเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เป็นอุปสรรคต่อการลงทุนทางธุรกิจภายหลัง

ตลาดหลักทรัพย์ก็เติบโตเป็นฟองสบู่ด้วยปัจจัยเดียวกันนี้คือ เริ่มมาจากปัจจัย ภายนอกประเทศ ขยายตัวด้วยปัจจัยภายในประเทศ ตลาดหลักทรัพย์ซึ่งเคยอยู่ในภาวะซบเซา ภายหลังวิกฤตการณ์ราคาเงินทุนปี 2522 ก็กลับฟื้นตัวหลังปี 2530 ส่วนสำคัญเป็นเพราะ

การโยกย้ายเงินทุนระหว่างประเทศจากมหาสมุทรแอตแลนติกมาสู่ลุ่มมหาสมุทรแปซิฟิก วิกฤตการณ์ตลาดหลักทรัพย์ Wall Street เดือนตุลาคม 2530 ซึ่งรู้จักกันในนามของ Black Monday ก่อให้เกิดการโยกย้ายเงินทุนระหว่างประเทศดังกล่าวนี ในเมื่อ Wall Street ไม่สามารถให้ผลตอบแทนในการเก็งกำไรซื้อขายหลักทรัพย์ เงินทุนโยกย้ายไปสู่ญี่ปุ่น ซึ่งภาวะเศรษฐกิจกำลังเป่งบานรวมทั้งตลาดเกิดใหม่อื่น ๆ ในเอเชียแปซิฟิกด้วย

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ก้าวเข้าสู่ยุคทองหลังเหตุการณ์ Black Monday ในตลาดหลักทรัพย์ Wall Street อากาศเป่งบานปรากฏอยู่ก่อนแล้ว เมื่อส่วนเกินทางเศรษฐกิจจากการเก็งกำไรซื้อขายที่ดินถูกผันไปใช้ในการปั่นหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ เมื่อตลาดหลักทรัพย์รุ่งเรืองเนื่องจากได้รับการเกื้อหนุนจากเงินทุนที่ไหลเข้าจากต่างประเทศ ส่วนเกินทางเศรษฐกิจจากการเก็งกำไรซื้อขายหลักทรัพย์ก็ถูกผันไปปั่นราคาที่ดิน ตลาดหลักทรัพย์กับตลาดที่ดินจึงเชื่อมต่อกันอย่างแน่นแฟ้น ราคาที่ดินถูกปั่นจนเกินเลยระดับที่แสดงถึงผลิตภาพทางเศรษฐกิจที่แท้จริงของที่ดินนั้น เช่นเดียวกับราคาหลักทรัพย์ที่ถูกปั่นจนเกินเลยระดับที่สะท้อนฐานะทางเศรษฐกิจที่แท้จริงของบริษัทผู้ออกหลักทรัพย์นั้น ภาวะเศรษฐกิจฟองสบู่ (Bubble Economy) จึงถูกสร้างขึ้นและอัดลมจนเป่งบาน

การปั่นหุ้นเป็นการกระทำที่ทำให้ราคาหุ้นไม่เป็นไปตามธรรมชาติหรือกลไกตลาด ทั้งในแง่ที่ทำให้ระดับราคาเพิ่มขึ้นหรือลดลงจากที่ควรจะเป็น เพื่อแสวงหากำไรจากการเปลี่ยนแปลงของราคานั้น โดยอาศัยกลวิธีต่าง ๆ ที่มีอยู่มากมายหลายวิธี เช่นการปั่นหุ้นด้วยการใช้ข่าว หรือการปั่นหุ้นด้วยการสร้างอุปสงค์หรืออุปทานขึ้นในตลาด การปั่นหุ้นจะทำงานได้ผลมากก็ต่อเมื่อเกิดจิตวิทยาสังคมแบบ “ฝูงชน” ขึ้นในหมู่นักเล่นหุ้นเสียก่อน ตัวอย่างของการปั่นหุ้นที่เรารู้จักกันดี คือ กรณีการเกิดเหตุการณ์จับนักปั่นหุ้นรายใหญ่ เสียสอง หรือ นายสอง วัชรศรีโรจน์ และคดี บี.บี.ซี ซึ่งนับว่าเป็นข่าวใหญ่มากเมื่อไม่กี่ปีที่ผ่านมา

หลังจากนั้นก็เกิดสภาพการณ์ของเศรษฐกิจฟองสบู่แตกตัว ซึ่งปัจจัยของการเกิด การแตกสลายของฟองสบู่ในประเทศไทยนั้น อาจมองได้ว่าเริ่มต้นมาจากการเกิดเหตุการณ์ สงครามอ่าวเปอร์เซีย ในเดือนสิงหาคม 2533 และวิกฤตการณ์ทางการเมืองคือ เหตุการณ์ พฤษภาทมิฬ ในเดือนพฤษภาคม 2535 แต่เหตุผลที่แท้จริงก็คือ **การแตกสลายของเศรษฐกิจฟองสบู่ในประเทศไทยในปี 2534** (รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์ 2540:23)

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าสภาพเศรษฐกิจฟองสบู่ของประเทศไทย เกิดขึ้นจากการที่ชาวญี่ปุ่นมีความสามารถในการซื้อมากขึ้นจากเศรษฐกิจฟองสบู่ที่เกิดขึ้นในประเทศญี่ปุ่น ทำให้ชาวญี่ปุ่นมีกำลังซื้อเพิ่ม และธุรกิจในเมืองไทยก็สร้างขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของชาวญี่ปุ่น เช่น การกว้านซื้อที่ดินทำสนามกอล์ฟ หรือจะเป็นเรื่องที่นายทุนชาวญี่ปุ่นเข้ามากว้านซื้อหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ไทย เมื่อฟองสบู่ของญี่ปุ่นแตกสลาย ชาวญี่ปุ่นก็ไม่สามารถที่จะซื้อสิ่งต่าง ๆ ได้มากมายเหมือนเดิม พวกเขาต้องใช้มาตรการประหยัดมากกว่าเดิม ทำให้คนเดินทางออกไปซื้อความสุขนอกประเทศน้อยลง ธุรกิจต่าง ๆ ในประเทศไทยที่ทำได้เพื่อตอบสนองชาวญี่ปุ่น จึงต้องถึงกาลอวสานลงเช่นกัน เพราะชาวไทยหรือชาวต่างชาติอื่น ๆ ก็ไม่มีกำลังซื้อเท่ากับชาวญี่ปุ่น จนกระทั่งปัจจุบัน (พ.ศ.2540)

เมื่อภาวะการของเศรษฐกิจแบบฟองสบู่ในประเทศไทยได้มาถึงจุดสุดท้าย ก็ถึงเวลาของเหตุการณ์ที่เรียกว่า “ฟองสบู่แตก” ซึ่งเป็นเหตุการณ์เดียวกันกับที่เกิดขึ้นในญี่ปุ่น ธุรกิจที่อยู่ในเศรษฐกิจแบบฟองสบู่ ได้ถึงคราวซบเซาลงอย่างหนัก ไม่ว่าจะเป็นการเก็งกำไรในเรื่องที่ดิน หรืออสังหาริมทรัพย์ เช่น บ้าน ฯลฯ หรือจะเป็นหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ ซึ่งจากเดิมที่เคยถูกปั่นให้สูงกว่าความเป็นจริงมาก มาในปัจจุบันก็แทบจะไม่มีราคาแพงวดเท่าใดนัก

ผลกระทบจากการแตกตัวของเศรษฐกิจฟองสบู่ในประเทศไทย

ผลกระทบที่จะเกิดจากเหตุการณ์ฟองสบู่แตกนั้น ก่อให้เกิดผลกระทบมากมายต่อสังคมของประเทศนั้น ๆ เช่น ญี่ปุ่น ซึ่งเกิดเหตุการณ์ฟองสบู่ใกล้ ๆ กับไทย และแตกสลายลงก่อน ก็เป็นตัวอย่างอันดีของการมองภาพการแตกสลายของฟองสบู่ในไทย แต่สำหรับญี่ปุ่น การแตกสลายของฟองสบู่ นั้น จะได้รับความกระทบกระเทือนน้อยกว่าไทย เพราะเศรษฐกิจพื้นฐานโดยรวมของญี่ปุ่นจะมีความมั่นคงกว่าของไทยมาก เช่น ในเรื่องของการค้ากับต่างประเทศ ญี่ปุ่นยังได้เปรียบดุลการค้ากับประเทศที่เป็นคู่ค้าอยู่มาก จึงทำให้สามารถที่จะดำรงความมั่นคงทางเศรษฐกิจต่อไปได้ แต่สำหรับประเทศไทย ซึ่งภาวะในการค้ากับต่างประเทศของไทยแตกต่างกับญี่ปุ่น คือ ไทยไม่ค่อยจะได้เปรียบดุลการค้ากับต่างประเทศเท่าใดนัก ทำให้สถานการณ์ทางเศรษฐกิจของประเทศไทยภายหลังการแตกของฟองสบู่ นั้นอยู่ในภาวะที่น่าวิตกเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งส่งผลไปยังสังคมทั้งระบบของไทย เช่น

ผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ

ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่จะทำให้เกิดผลกระทบอื่น ๆ ตามมาอีกมากมาย ผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจสามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจน

- **ผลกระทบต่อตลาดหลักทรัพย์** หรือที่เรารู้จักกันในนามของ ตลาดหุ้น ซึ่งในช่วงของเหตุการณ์ฟองสบู่ เราสามารถมองได้ว่าเกิดเหตุการณ์อะไรขึ้นในนั้น เพราะมีการเก็งกำไรหุ้น ซึ่งทำโดยการปั่นหุ้น ให้สูงกว่าราคาเดิมที่กำหนดไว้ (ราคาพาร์) มากมาย เมื่อถึงเหตุการณ์ฟองสบู่แตก ดัชนีราคาหุ้นในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้ตกลงไปต่อเนื่องอยู่นาน จนกระทั่งในเวลานี้

- **ผลกระทบต่อราคาและบริษัทอสังหาริมทรัพย์** เมื่อเกิดเหตุการณ์ฟองสบู่แตก ราคาของอสังหาริมทรัพย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ ราคาที่ดิน ซึ่งที่เกิดจากการปั่นราคาและนำไปใช้ในการค้ำประกันเงินกู้ หรือเพื่อที่จะนำไปเก็งกำไร ก็ได้ตกลงอย่างรวดเร็ว จึงส่งผลกระทบต่อไปยังสถาบันการเงินต่าง ๆ ที่ปล่อยเงินให้กู้ ในส่วนของบริษัทที่ดำเนินการเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ก็ได้รับผลกระทบทั้งจากที่ราคาหุ้นของบริษัทตัวเองตกลงมาเป็นอย่างมาก และก็ไม่ค่อยมีการซื้อขายกันอีกด้วย และเกิดวิกฤตการณ์ต่อสถาบันการเงินต่าง ๆ ที่เคยปล่อยเงินกู้ ก็หยุดการปล่อยกู้ ทำให้บริษัทอสังหาริมทรัพย์ต่าง ๆ ขาดสภาพคล่องทางการเงิน และอาจต้องปิดตัวเองเร็วกว่าเดิมหลายบริษัทอย่างน้อยภายใน 6 เดือนหลังจากนี้ เช่น บ.จุลติศ และบ.แนเซอร์ลพาร์ค ต้องเลื่อนชำระดอกเบี้ยหุ้นกู้ (สยามโพสต์ 2540:16)

- **ผลกระทบต่อสถาบันการเงิน** ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของการเกิดเหตุการณ์ฟองสบู่ เพราะสถาบันการเงินทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นธนาคาร บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ต่าง ๆ ก็เป็นแหล่งสำหรับผู้ที่เก็งกำไรในด้านต่าง ๆ เข้ามาขอกู้เงินเพื่อไปเก็งกำไร โดยเฉพาะการนำเอาอสังหาริมทรัพย์ต่าง ๆ เช่น บ้านหรือที่ดิน ไปเป็นการค้ำประกันการกู้ในแต่ละครั้ง และในช่วงที่เกิดเหตุการณ์ฟองสบู่ขึ้น ราคาบ้านหรือที่ดินได้รับการปั่นขึ้นไปให้มีมูลค่าสูงกว่าความเป็นจริงมาก เมื่อสถานการณ์ฟองสบู่หมดลง ราคาของอสังหาริมทรัพย์เหล่านั้นได้ตกลงมาจนเกือบจะเท่ากับความเป็นจริง หรือน้อยกว่าความเป็นจริง และเมื่อผู้ที่เก็งกำไรนั้นไม่สามารถที่จะขายสินค้าของตนได้ เขาก็ไม่มีเงินมาใช้หนี้สินกับสถาบันการเงิน และราคาที่ดินที่นำมาค้ำประกันก็มีราคา

ไม่พอกับหนี้ที่มี สถาบันการเงินเหล่านี้จึงมีปัญหาเกิดขึ้นอย่างมาก ในการที่ไม่สามารถเรียกเก็บเงินกับลูกค้าได้ ทำให้สภาพภาพของสถาบันการเงินไทยตกอยู่ในสภาวะวิกฤตเป็นอย่างมาก

ผลกระทบทางการเมือง

ระบบเศรษฐกิจและระบบการเมืองนั้น เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกันอย่างแยกไม่ออก เมื่อเหตุการณ์เศรษฐกิจฟองสบู่แตก ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย ก็ย่อมต้องส่งผลกระทบต่อระบบการเมืองอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจจะต้องใช้การบริหารงานทางการเมือง คือ รัฐบาล จะต้องทำให้เศรษฐกิจที่ตกต่ำเพราะฟองสบู่แตกกลับฟื้นตัวให้ได้อย่างรวดเร็ว รัฐบาลประกอบด้วยนักการเมืองเป็นผู้เข้าไปทำงาน จะเห็นได้ว่าในปัจจุบันสถานการณ์ของรัฐบาลอันมี พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ เป็นนายกรัฐมนตรีนั้น อยู่ในสภาวะที่อ่อนแอ เพราะโดนฝ่ายค้านหรือพวกเดียวกันโจมตี และเกิดวิกฤตศรัทธาจากประชาชน ที่พยายามเรียกร้องให้นายกฯ ลาออก เพราะเหตุมาจากการดำเนินการแก้ไขทางเศรษฐกิจไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

ผลกระทบทางสังคม

การแตกของเศรษฐกิจฟองสบู่ นั้น ไม่เพียงแต่จะมีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจเท่านั้น ยังส่งผลกระทบต่อไปยังระบบสังคมอีกด้วย

- **การตกงาน** จากสภาวะการณ์ทางเศรษฐกิจของประเทศไทยในปัจจุบัน ได้ส่งผลให้มีการปิดกิจการของบริษัทต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นบริษัทที่ต้องปิดตัวเองลงไปเพราะขาดทุนจากการทำธุรกิจ หรือว่าจะเป็นบริษัทไฟแนนซ์ทั้ง 58 แห่ง ที่ถูกสั่งปิดชั่วคราวจากรัฐบาล วิธีการที่นายจ้างนำมาใช้เพื่อเลิกจ้างลูกจ้างนั้น จะมีหลายวิธี เช่น การให้ออกด้วยความสมัครใจ จ้างให้ออก หรือใช้วิธีไม่เพิ่มเงินเดือน จ่ายโบนัสน้อยลง ที่หนัก ๆ ก็คือการเสนอเงื่อนไขให้หยุดงานแทนการจ่ายโบนัสและเงินเดือน ซึ่งจากเหตุการณ์ต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้ต้องมีผู้ตกงานว่างงานเป็นจำนวนมาก ซึ่งยังไม่รวมถึงผู้ที่สำเร็จการศึกษาที่จะต้องเข้ามาสู่ตลาดแรงงานอีกมากมาย ตามสถิติของสำนักวิชาการแรงงานและสวัสดิการสังคม ในเรื่องเกี่ยวกับสถานการณ์การเลิกจ้างเป็นดังนี้

สถานการณ์การเลิกจ้างงานในปัจจุบัน

วัน เดือน ปี	จำนวน (คน)		
	ชาย	หญิง	รวม
2539	-	-	5,008
1 ม.ค.-1 ก.ค.2540	-	-	6,204
2 ก.ค.-5 ส.ค.2540	767	636	1,403

ที่มา : สยามโพสต์ (19 ส.ค.2540) :1

จากตารางแสดงให้เห็นว่า สถานการณ์การเลิกจ้างงานในปัจจุบันอยู่ในสภาพวิกฤต และจะต้องมีคนตกงานมากกว่าเดิมมาก จากสถิติของทั้งปี 2539 ยังน้อยกว่าสถิติของ 7 เดือนแรกของปี 2540 เสียอีก และมีแนวโน้มว่าจะต้องมีจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ トラบใดที่การแก้ไขปัญหาทางด้านเศรษฐกิจยังไม่ประสบความสำเร็จ

ในเรื่องเดียวกันกับการไม่มืงานทำ ก็ทำให้เกิดมีอาชีพหนึ่งขึ้นมา นั่นคือ “ขอทาน” ในความเป็นจริงนั้นขอทานเป็นอาชีพที่อยู่คู่กับสังคมไทยมานานแล้ว และคนที่จะมาประกอบอาชีพขอทานนั้น น่าจะเป็นผู้ที่หมดสมรรถภาพทางร่างกาย คือ ไม่สามารถจะประกอบอาชีพได้เพราะว่าสภาพร่างกายไม่อำนวย เช่น พิการ ไม่ว่าจะเป็นแขน ขา หรือพิการตา ปัจจุบันขอทานนับว่าเป็นอาชีพที่มีคนนิยมมาทำมากขึ้น ซึ่งรวมไปถึงคนที่มือวัยจะครบ 32 ก็มักจะมาประกอบอาชีพขอทาน และเป็นจำนวนถึง 70% ของขอทานทั้งหมดเป็นผู้ใหญ่มากกว่าเด็ก บางทีก็ไม่ได้ทำเป็นอาชีพหลัก แต่ทำเป็นอาชีพเสริมพอถึงฤดูเก็บเกี่ยวก็จะกลับไปทำนา จากสถิติของกรมประชาสงเคราะห์ หากจำนวนคนเร่ร่อนและขอทานเมื่อวันที่ 5-6 ก.ค.2540 ปรากฏว่ามีจำนวนเพิ่มขึ้นร้อยละ 76.3 จากจำนวนทั้งหมด 1,712 คน เมื่อเทียบกับปี 2538 ซึ่งมีเพียง 971 ในช่วงระยะเวลาเดียวกันนี้ (ปิยวัฒน์ ประยุกต์ศิลป์ 2540:87)

- **ปัญหาของชนชั้นกลาง** เศรษฐกิจฟองสบู่ได้สร้างชนชั้นทางสังคมขึ้นมาชนชั้นหนึ่ง เป็นที่รู้จักกันในชื่อของ “ชนชั้นกลาง” มาเป็นจำนวนมาก ภาพของชนชั้นกลางในปัจจุบันมักจะขึ้นอยู่กับการฐานะทางเศรษฐกิจ ชนชั้นกลางในปัจจุบันมักจะเป็นคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างดี ดีพอที่จะมีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น บ้าน รถ โทรศัพท์มือถือ วิทยุติดตามตัว ถึงแม้ว่าจะเป็นสิ่งของที่ต้องผ่อนชำระอยู่ทุก ๆ เดือน และ

สำหรับอาชีพของชนชั้นกลางเหล่านี้ มักจะอยู่ในวงการธุรกิจ ไม่ว่าจะเป็นเจ้าของกิจการเอง หรือว่าจะเป็นลูกจ้างอยู่ในบริษัทต่าง ๆ แต่สำหรับในภาวะเศรษฐกิจฟองสบู่อย่างที่เกิดขึ้นมานั้น ลูกจ้างบริษัทที่ค่อนข้างจะมีฐานะและเงินเดือนดีกว่าบริษัทประเภทอื่นก็คือ บริษัทไฟแนนซ์ หรือสถาบันทางการเงินประเภทต่าง ๆ เพราะการดำเนินการของบริษัทเหล่านี้ ไม่ได้ขึ้นอยู่กับเงินเดือนเพียงอย่างเดียว แต่ลูกจ้างมักจะได้รับเงินพิเศษ จากการดำเนินกิจการของบริษัท เช่น คอมมิชชั่น โบนัส ในขณะที่บริษัทอื่นได้กันไม่กี่เดือน แต่พวกสถาบันการเงินต่างๆ ในยุครุ่งโรจน์ (เช่น สมัยของ พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นนายกฯ) ได้โบนัสกันประมาณ 8-10 เดือน พวกเขาหาเงินได้ไว และใช้เงินไว มักจะไม่ค่อยเก็บสะสมเท่าไรนักในพวกคนหนุ่มสาว

เมื่อเกิดเหตุการณ์ฟองสบู่แตกขึ้น ผลกระทบโดยตรงก็เกิดขึ้นกับคนในชนชั้นนี้ เพราะเมื่อการเก็งกำไรหรือการซื้อขายไม่ได้เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นหุ้นหรืออสังหาริมทรัพย์ เงินทองที่เคยได้มาง่าย ๆ และมาก ๆ ก็เริ่มจะได้น้อยลง หรือไม่ได้เลย ถ้าเป็นคนที่มัวชีพที่มั่นคงทำอยู่แล้ว ก็คงประคองตัวไปได้เพียงแต่ทำตัวแบบเดิมไม่ได้ แต่ถ้าเป็นผู้ที่มีกิจการที่เกี่ยวข้องกับการบูมของเศรษฐกิจฟองสบู่โดยตรง ก็จะเป็นกลุ่มที่ถูกผลกระทบโดยตรง เช่น พวกพนักงานหรือลูกจ้างในบริษัทหรือสถาบันการเงิน ซึ่งอาจจะต้องประสบกับปัญหาการถูกปลดออกจากงาน เพราะบริษัทไม่มียานให้ทำก็จำเป็นต้องปลดคนออก ซึ่งก็ไม่ใช่แต่พวกที่อยู่ในสถาบันการเงินเท่านั้น เหตุการณ์เดียวกันนี้ก็เกิดขึ้นกับบริษัทที่อยู่ในธุรกิจอื่น ๆ ด้วยเช่นกัน เหตุผลมาจากการเติบโตทางเศรษฐกิจน้อยลง การส่งออกต่าง ๆ ไม่ค่อยได้ผล ผู้คนต้องกินอยู่อย่างประหยัด ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับสินค้าฟุ่มเฟือยก็คงจะอยู่ได้ยาก

บทบาทของชนชั้นกลางกลุ่มนี้คงจะต้องเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ชีวิตก็คงจะเปลี่ยนค่อนข้างมาก ถ้าเป็นคนที่อยู่ในพวกที่ยอมรับสถานการณ์ต่าง ๆ และทำใจได้ ก็คงจะพออยู่รอด แต่ถ้าเป็นพวกที่มีหนี้สินมาก ต้องผ่อนบ้าน รถ ฯลฯ แถมยังต้องถูกปลดออกจากงานอีก ตัวเขาเองก็ย่อมจะต้องเกิดปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตมากมาย จนอาจก่อให้เกิดความเครียด จนกลายเป็นปัญหาสุขภาพจิต และอาจนำไปถึงการฆ่าตัวตายได้ในอนาคต

- **สุขภาพจิต** เมื่อเกิดปัญหาในเรื่องของการตกงาน การว่างงานขึ้นแล้ว ย่อมเป็นที่แน่นอนแล้วว่าคุณจะคิดมากเกี่ยวกับปัญหาปากท้องว่าจะเอาอะไรกินในวันต่อ ๆ ไป ในบางส่วนถ้าหางานใหม่ได้ก็นับว่าเป็นโชค แต่ถ้าต้องตกอยู่ในสภาพตกงานเป็นเวลานาน ๆ

ก็จะส่งผลไปถึงปัญหาทางด้านสุขภาพจิต เช่น ในระยะแรกก็ต้องเกิดความเครียดขึ้นก่อนเป็น อย่างมาก ว่าจะเอาเงินที่ไหนมาใช้ เมื่อเครียดมาก ๆ และหาทางออกไม่ได้ ก็นำไปถึงการ “ฆ่าตัวตาย” ซึ่งในปัจจุบันนี้เราได้รับรู้ถึงข่าวการฆ่าตัวตายได้บ่อยครั้ง จากทางสื่อสารมวลชนทุก ๆ แขนง เช่นหนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ ซึ่งไม่เพียงแต่จะเป็นคนยากคนจนหาเช้ากินค่ำเท่านั้น ที่ฆ่าตัวตาย แม้แต่คนที่เคยรวยในยุคที่เศรษฐกิจฟองสบู่กำลังเฟื่องฟู เช่น พวกที่เก็งกำไรจากการค้า หุ่น หรือค่าที่ดิน พอฟองสบู่แตกราคาหุ้นและราคาที่ดินตกลงมาก และยังไม่มีการช่วยเหลืออะไรที่จำเป็นเลย ถ้าคนที่ลงทุนไปหมดตัว ก็สิ้นเนื้อประดาตัวด้วยเช่นกัน เช่น ข่าวของนายหงฮั่ว แซ่โค้ว ซึ่งประสบกับการค้าขายขาดทุน จึงได้มาเช่าโรงแรมเพื่อฆ่าตัวตายโดยวิธีใช้มีดโกนบาดคอ (ไทยรัฐ 2540:1,10)

สำหรับบางคนถ้าไม่ฆ่าตัวตาย ก็จะเป็นประมาทยอมรับความเป็นจริงต่อไปไม่ได้ ก็ถึงขั้นเสียสติ เป็นบ้าไปก็มีไม่น้อย

- **อาชญากรรม** ในส่วนของการเกิดปัญหาอาชญากรรมนั้น ก็เป็นสิ่งที่ต่อเนื่องมาจากปัญหาทางเศรษฐกิจ การตกงาน ว่างาน ซึ่งส่งผลทำให้เกิดความยากจนเพราะพอไม่มีงานทำก็ไม่รู้จะทำอะไรเพื่อที่จะทำให้เลี้ยงครอบครัวได้ จึงจำเป็นที่จะต้องประกอบอาชญากรรม เช่น ปล้น จี้ ลักเล็กขโมยน้อย ซึ่งนับว่าจะมีเพิ่มมากขึ้นอยู่เสมอ ถึงแม้ตอนที่เศรษฐกิจยังดีก็ยังมีปัญหานี้เกิดขึ้น ยิ่งในช่วงนี้เกิดปัญหาข้าวยากมากแพงก็ยิ่งมีมากขึ้นกว่าเดิม จึงเป็นปัญหาที่ควร จะแก้ไข และคนก็ต้องยิ่งเพิ่มความระมัดระวังในตัวเองมากขึ้น

มาตรการการแก้ไขผลกระทบทางเศรษฐกิจและการเมืองของไทย

หลังฟองสบู่แตก

รัฐบาลได้พยายามที่จะแก้ปัญหาสำคัญปัญหานี้ โดยการออกมาตรการหลาย ๆ อย่างเพื่อที่จะช่วยให้สถาบันการเงินเหล่านี้ดำรงอยู่ได้ หรือไม่เป็นอันตรายต่อสภาพเศรษฐกิจส่วนรวม เช่น

1. **การปรับเปลี่ยนตัวข้าราชการประจำหรือข้าราชการการเมือง** โดยมีเหตุผลไปต่าง ๆ นานา เช่น ทำงานไม่ได้ตามที่ได้รับมอบหมาย หรือว่าจะเป็นเรื่องอื่น ๆ ตามแต่ที่จะหา มาบอก เช่น ปรับข้าราชการประจำ คือ เปลี่ยนตัวผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย เปลี่ยน

คณะรัฐมนตรีฝ่ายเศรษฐกิจ คือ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง จาก ดร.อานวย วีรวรรณ เป็น ดร.ทง พิทยะ และอีกหลาย ๆ คน

2. **การให้ควบกิจการของบริษัทเงินทุน** บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ หรือที่เรียกกันว่า บริษัทไฟแนนซ์ หรือจะเป็นการปิดกิจการชั่วคราวของบริษัทเหล่านี้ 16 บริษัท ในวันที่ 27 มิถุนายน 2540 และต่อมาก็ปิดอีก 42 บริษัท รวมเป็นที่ปิดในปัจจุบัน 58 บริษัท จากบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์และบริษัทเงินทุนทั้งหมด 91 แห่ง

3. **การปล่อยให้ค่าเงินบาทลอยตัว** เมื่อวันที่ 2 ก.ค.2540 ซึ่งส่งผลให้ค่าเงินบาทอ่อนตัวลงจากดอลลาร์ละประมาณ 27 บาท ในปัจจุบันประมาณ 30-33 บาท ทำให้ราคาสินค้าต่าง ๆ เพิ่มขึ้นอย่างมาก โดยเฉพาะของที่มาจากต่างประเทศ

4. **รัฐบาลจะกู้เงินจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ** (IMF-International Monetary Fund) โดยที่ IMF จะเข้ามาช่วยฟื้นฟูเศรษฐกิจไทย โดยที่จะให้เงินกู้กับไทย เพื่อพยุงหรือยืดเวลาให้ไทยสามารถแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจในประเทศได้ โดยไทยต้องยอมอยู่ภายใต้เงื่อนไขต่าง ๆ ของ IMF เพื่อให้ IMF มีความมั่นใจว่าไทยพร้อมที่จะร่วมมือเพื่อรักษาเสถียรภาพทางการเงินของประเทศ โดยกฎหมายไทยจะต้องทำตาม IMF บอกอย่างเคร่งครัด คือ

4.1) **ขึ้นภาษีมูลค่าเพิ่ม VAT** จาก 7% เป็น 10% (เมื่อวันที่ 16 ส.ค.2540) เท่ากับเป็นการบังคับให้ประชาชนเลิกฟุ่มเฟือย ไตร่ตรองมากขึ้นในการใช้จ่ายใช้สอย

4.2) **ขึ้นภาษีสินค้าฟุ่มเฟือย** เช่น รถยนต์ที่เกิน 3000 ซีซีขึ้นไปลดภาษีเงินได้นิติบุคคลจาก 30% เหลือ 25%

4.3) **ลดภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา** จาก 37% เหลือ 35%

4.4) **ตัดงบรายจ่ายลงอีก 1 แสนล้าน**

4.5) **แปรรูปรัฐวิสาหกิจโดยขายหุ้นให้ต่างประเทศ** ซึ่งเริ่มที่ บ.การบินไทยเป็นบริษัทแรก

4.6) **ให้ค่าสาธารณูปโภค** เช่น ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าโดยสารลอยตัว โดยไม่ให้รัฐอุดหนุนเท่ากับเป็นการบังคับให้ประชาชนประหยัดเอง

นอกจากนั้น IMF จะมีมาตรการฟื้นฟูสถาบันการเงิน ปรับปรุงโครงสร้างของสถาบันการเงินทั้งระบบ รับบทบาทของแบงก์ชาติ แก้ปัญหาอสังหาริมทรัพย์ มาตรการรักษา

เสถียรภาพของเงินบาท และมาตรการเสริมสภาพคล่องเพื่อให้อัตราดอกเบี้ยในประเทศลดลง ในเรื่องปัญหาเงินเฟ้อ การขาดดุลบัญชีเดินสะพัด การขยายตัวทางเศรษฐกิจต้องมีการควบคุมให้ได้ในอัตราของ IMF (ไทยรัฐ 2540:17)

มาตรการการแก้ไขของรัฐบาลในเรื่องของอสังหาริมทรัพย์ก็มีการแก้ไขไปบ้าง แต่ก็ได้ไม่มากนัก เช่น การให้ธนาคารอาคารสงเคราะห์ออกเงินกู้ร้อยละ 9 เพื่อให้ประชาชนนำไปซื้อบ้าน เพราะสถาบันการเงินอื่นๆ ไม่ค่อยจะยอมปล่อยเงินกู้ที่มีที่ดินค้ำประกันกันเท่าใดนัก รัฐบาลต้องหาทางช่วย แต่ในส่วนของผู้บริโภคแล้วก็ไม่เพียงพอ นอกจากนี้ยังมีปัญหาของคนที่ยื่นกู้แล้วถูกโกงจากเจ้าของโครงการ คือ ไม่ยอมสร้างบ้านให้เสร็จตามสัญญา หรือจะเรียกว่าโกงก็ได้ สถานการณ์จะเป็นในรูปของการที่ประชาชนไปซื้อบ้านในโครงการหมู่บ้านจัดสรรต่าง ๆ แล้วในช่วงแรก ๆ ก็มีการก่อสร้างไปบ้างแล้ว แต่พอเกิดเหตุการณ์ทางเศรษฐกิจที่รุนแรงมากขึ้น ธนาคารก็ไม่ยอมปล่อยเงินกู้ให้เจ้าของโครงการนั้น ๆ เขาก็ไม่มีเงินมาสร้างบ้านต่อให้เสร็จก็เลยทิ้งไว้อย่างนั้น มันน่าเจ็บใจตรงที่ว่าบางแห่งใกล้จะเข้าอยู่ได้เต็มทีแล้ว ขาดอะไรนิดหน่อย แต่ก็ไม่ยอมสร้างให้เสร็จ ประชาชนก็ไปฟ้องร้องกับสำนักงานคุ้มครองผู้บริโภค ก็ช่วยอะไรไม่ได้มากนัก ยังเป็นปัญหาค้างคาอยู่จนถึงปัจจุบันอีกมากมาย

ส่วนในภาคธุรกิจนั้น รัฐบาลได้ออกมาตรการมาช่วยเหลือดังนี้

1. ให้กระทรวงการคลังออกกฎหมายกระทรวงการคลังที่จะมีผลในวันที่ 18 ส.ค. เพื่อลดวงเงินค้ำประกันภาษีการนำเข้าวัตถุดิบเพื่อส่งออกลง จาก 50% เหลือ 5% ในกรณีผู้ส่งออกระดับพิเศษ ซึ่งคาดว่าจะลดวงเงินค้ำประกันได้ไม่ต่ำกว่า 10,000 ล้านบาท
2. เร่งรัดให้มีการคืนภาษีสำหรับใบขนที่ตกค้าง จำนวน 40,000 ใบ มูลค่าประมาณ 50,000 ล้านบาท ให้เสร็จสิ้นภายในเดือน ธ.ค.ที่จะถึงนี้ และจะเร่งให้คืนภาษีของใบขนจำนวน 20,000 ใบ ให้ได้ภายใน 2 เดือน
3. เร่งให้มีการดำเนินการตรวจสอบสินค้าให้รวดเร็วและเป็นธรรมมากขึ้น เพื่อลดขั้นตอนและระยะเวลา
4. ปรับหลักทรัพย์ค้ำประกันอื่นในการดำเนินธุรกิจในกรณีไม่ใช่ธนาคารพาณิชย์
ค้ำประกัน

นอกจากนี้ยังมีการศึกษาถึงแนวทางในการช่วยเหลือเพิ่มเติม เช่น ในกรณีของธุรกิจที่ฝากเงินไว้กับ 58 สถาบันการเงินที่ถูกสั่งปิดกิจการ เพื่อให้ฟื้นฟูฐานะการดำเนินการโดยหารือกับคณะกรรมการกำกับการควบคุมกิจการและโอนกิจการสถาบันการเงิน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยจะให้มีการแบ่งแยกกลุ่มของสถาบันการเงิน ออกตามสภาพคล่องและคุณภาพสินทรัพย์ เพื่อที่จะให้ความช่วยเหลือหรือดูแลให้สามารถออกจากบัญชีการฟื้นฟูกิจการและดำเนินการต่อไปได้โดยเร็ว

การดูแลธุรกิจให้สภาพคล่องเพิ่มเติม เช่น การเร่งคืนภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีสรรพสามิต ในเรื่องของวัตถุดิบที่นำเข้าเพื่อการส่งออก รวมทั้งการหารือกับการไฟฟ้านครหลวงและการไฟฟ้าภูมิภาค ที่จะให้ดูแลในเรื่องของการจ่ายไฟและการตัดไฟของธุรกิจ และแนวทางสุดท้ายคือ การส่งเสริมภาคธุรกิจอุตสาหกรรม เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพของการส่งออกให้ดีขึ้นและสามารถที่จะแข่งขันกับต่างชาติได้โดยใช้เงินกู้จากธนาคารโลกจำนวน 1,400 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ซึ่งทางธนาคารโลกจะหารือกับสำนักงานส่งเสริมการลงทุน โดยจะให้เสร็จสิ้นภายในวันที่ 30 ก.ย. 2540 นี้ (ไทยรัฐ 19 ส.ค.2540:18)

ผลที่ตามมาจากการออกมาตรการเพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ

การออกมาตรการต่าง ๆ มาเพื่อแก้ไขปัญหามาจากการแตกของเศรษฐกิจฟองสบู่ในประเทศไทย ก็มีผลกระทบต่อประเทศและต่อประชาชนคนไทยทั้งหลายที่ยังอาศัยอยู่ในเมืองไทย โดยเฉพาะการที่คนส่วนใหญ่ของประเทศก็ไม่ได้เป็นคนรวย และก็ไม่ได้เป็นตัวการที่ทำให้เกิดเศรษฐกิจฟองสบู่ พวกเขาไม่รู้เรื่องอะไรด้วย แต่ต้องได้รับผลกระทบตามไปกับคนอื่น ๆ เช่น การที่รัฐบาลกู้เงิน ไอเอ็มเอฟมาให้พยุงเงินตราสำรอง เหลือแล้วคนไทยทุกคนก็ต้องมีหนี้สินติดตัวเพิ่มขึ้นมาโดยอัตโนมัติ หรือว่าจะเป็นมาตรการเพิ่มภาษีมูลค่าเพิ่มจาก 7% เป็น 10% ราคาสินค้าต่าง ๆ ก็ต้องแพงขึ้น ถึงแม้ว่ารัฐบาลจะบอกว่าสินค้าที่ขึ้นราคาจะเป็นสินค้าที่อยู่ในระบบภาษีมูลค่าเพิ่มเท่านั้น แต่ในความเป็นจริงแล้วพ่อค้ามักจะฉวยโอกาสขึ้นราคาสินค้าเกือบทุกชนิดไม่ว่าของนั้นจะอยู่ในระบบภาษีมูลค่าเพิ่มหรือไม่ บางทีสินค้าก็ขาดตลาดเพราะพ่อค้ากักตุนเอาไว้เพื่อเพิ่มกำไรในภายหลัง รวมไปถึงค่าน้ำ ค่าไฟที่ต้องขึ้นราคาเพิ่มอีก

การวางตัวให้อยู่ได้ในสภาพเศรษฐกิจอย่างในปัจจุบัน จำเป็นที่จะต้องปรับตัว และทำให้ตัวเองสามารถอยู่รอดได้ในสังคม ไม่ว่าจะเป็นการประหยัด เพราะของขึ้นราคาแพง

เสี่ยงจำเป็นต้องประหยดไปโดยปริยาย หรือว่าถ้ามีงานทำอยู่แล้วก็ทำไปก่อนถึงแม้ว่าจะไม่ชอบ เพราะงานหาได้ยากเย็นยิ่งนัก และยังไม่แน่นอนว่าเหตุการณ์ต่าง ๆ จะคลี่คลายออกไปในทางที่ดีเมื่อใด หลังจากที่มีมาตรการต่าง ๆ ออกมากมายเพื่อที่จะแก้ไขสถานการณ์ทางเศรษฐกิจให้ดีขึ้น หลังเหตุการณ์พองสบู่แตก

แนวโน้มเศรษฐกิจไทยหลังการปล่อยให้ค่าเงินบาทลอยตัว

การแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจของไทยภายหลังที่เกิดเหตุการณ์พองสบู่แตก วิธีหนึ่งคือ การประกาศให้ค่าของเงินบาทลอยตัว เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2540 ทำให้มีผลต่อระบบเศรษฐกิจของไทยไม่น้อย จากการศึกษาของฝ่ายการวิจัยนโยบายเศรษฐกิจส่วนรวม สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2540) ได้วิเคราะห์ถึงแนวโน้มเศรษฐกิจของไทยภายหลังที่มีการเปลี่ยนมาใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัวว่า หลังจากการที่ได้มีการปล่อยให้ค่าเงินบาทลอยตัวนั้น เงินบาทได้อ่อนตัวลง ในช่วงแรกของการใช้ระบบใหม่นี้ เป็นปกติที่อัตราแลกเปลี่ยนจะมีความผันผวน โดยที่ตลาดยังไม่มั่นใจในระดับอัตราแลกเปลี่ยนของเงินบาทที่น่าจะเหมาะสม และทางการเองก็ต้องติดตามสถานการณ์อย่างใกล้ชิด และแทรกแซงตลาดบ้างตามความเหมาะสม ซึ่งในช่วงนี้อัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงินบาทกับเงินดอลลาร์สหรัฐอเมริกา มีการปรับตัวขึ้นลงอยู่ระหว่าง 29-31 บาทต่อดอลลาร์ (และลงถึง 33 บาทเมื่อ 20 ส.ค. 2540) และคาดว่าความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนจะยังคงมีอยู่ต่อไปอีกระยะหนึ่ง เนื่องจากอัตราแลกเปลี่ยนมีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจโดยตรง ทั้งด้านผลกระทบต่อราคาสินค้านำเข้าและส่งออก เมื่อคิดเป็นเงินบาท และผลกระทบต่อภาระหนี้ต่างประเทศ ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ได้ทำการวิเคราะห์และยกตัวอย่าง 3 กรณี ในความเป็นไปได้ คือ

กรณีที่ 1 สมมุติว่าอัตราการแลกเปลี่ยนปรับตัวเป็น 29 บาทต่อดอลลาร์ โดยเฉลี่ยในช่วงครึ่งหลังของปี 2540 และรักษาระดับนี้โดยเฉลี่ยอยู่ต่อไปในปี 2541 และ 2542

กรณีที่ 2 สมมุติว่าอัตราการแลกเปลี่ยนปรับตัวเป็น 31 บาทต่อดอลลาร์ โดยเฉลี่ยในช่วงครึ่งหลังของปี 2540 และรักษาระดับนี้ โดยเฉลี่ยอยู่ต่อไปในปี 2541 และ 2542

กรณีนี้ที่ 3 เป็นกรณีที่ภาครัฐเพิ่มการใช้จ่ายตามระบบเงินเฟ้อที่เกิดขึ้น เริ่มตั้งแต่ปี 2541 และเงินบาทอ่อนตัวลงอย่างต่อเนื่องคือ 29 บาทต่อดอลลาร์ โดยเฉลี่ยในครึ่งหลังของ ปี 2540 31 บาทต่อดอลลาร์โดยเฉลี่ยในปี 2541 และ 33 บาทต่อดอลลาร์ในปี 2542

ในกรณีที่ 1 และ 2 นั้น ส่งผลกระทบอย่างเห็นได้ชัดถ้าเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น คือ การที่ราคาสินค้าที่มีการซื้อขายกับต่างประเทศมีแนวโน้มสูงขึ้นเมื่อคิดกลับมาเป็นราคาเงินบาท และปรับตัวสูงขึ้นของราคาสินค้าต่าง ๆ เหล่านี้ ก็จะมีผลกระทบราคาสินค้าอื่น ๆ ของทั้งระบบ เศรษฐกิจไปด้วย เช่น สินค้าที่นำเข้าจากต่างประเทศ หรือ สินค้าที่ผลิตในประเทศแต่ใช้วัตถุดิบ จากต่างประเทศ จะมีราคาสูงขึ้น ซึ่งปัจจุบัน (ส.ค.2540) นี้ราคาสินค้าก็เริ่มจะปรับตัวสูงขึ้น อย่างเห็นได้ชัด ประกอบกับการที่มีการปรับภาษีมูลค่าเพิ่มจาก 7% เป็น 10% ก็ยิ่งทำให้สินค้ามี ราคาแพงขึ้น แต่ทางด้านดุลบัญชีเดินสะพัดทางบวกคือ รายได้จากการท่องเที่ยวจะเพิ่มมากขึ้น แต่ปริมาณนักท่องเที่ยวจะเริ่มเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนในปี 2541 และผลทางลบคือ การจ่ายเงิน ดอกเบี้ยจะเพิ่มขึ้น การใช้จ่ายในการเดินทางของคนไทยออกนอกประเทศเพิ่มมากขึ้น และ เศรษฐกิจโดยรวมจะขยายตัวต่ำลง

ส่วนในกรณีที่ 3 นั้น ถูกเรียกว่า เงินบาทลอยตัวแต่วินัยต่ำ ใน 2541 2542 เงินบาทจะอ่อนตัวลงอย่างต่อเนื่อง จากการขาดวินัยในระบบเศรษฐกิจ อัตราเงินเฟ้อคาดว่าจะสูงขึ้น มาก คือ ร้อยละ 13.1 ในปี 2541 และ ร้อยละ 10.0 ในปี 2542 ผลโดยรวมก็คือ การขาดวินัย ทางการเงินการคลัง แทนที่จะสามารถกระตุ้นให้เศรษฐกิจขยายตัวดีขึ้น กลับทำให้การรักษา ระดับอัตราแลกเปลี่ยนทำได้ยาก และคาดว่าจะส่งผลในทางลบต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ เมื่อเทียบกับกรณีที่ 1 และ 2 (รายละเอียดดูที่ ฝ่ายการวิจัยนโยบายเศรษฐกิจส่วนรวม สถาบัน วิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย: 2540)

บทเรียนราคาแพงจากญี่ปุ่น...สู่ไทย

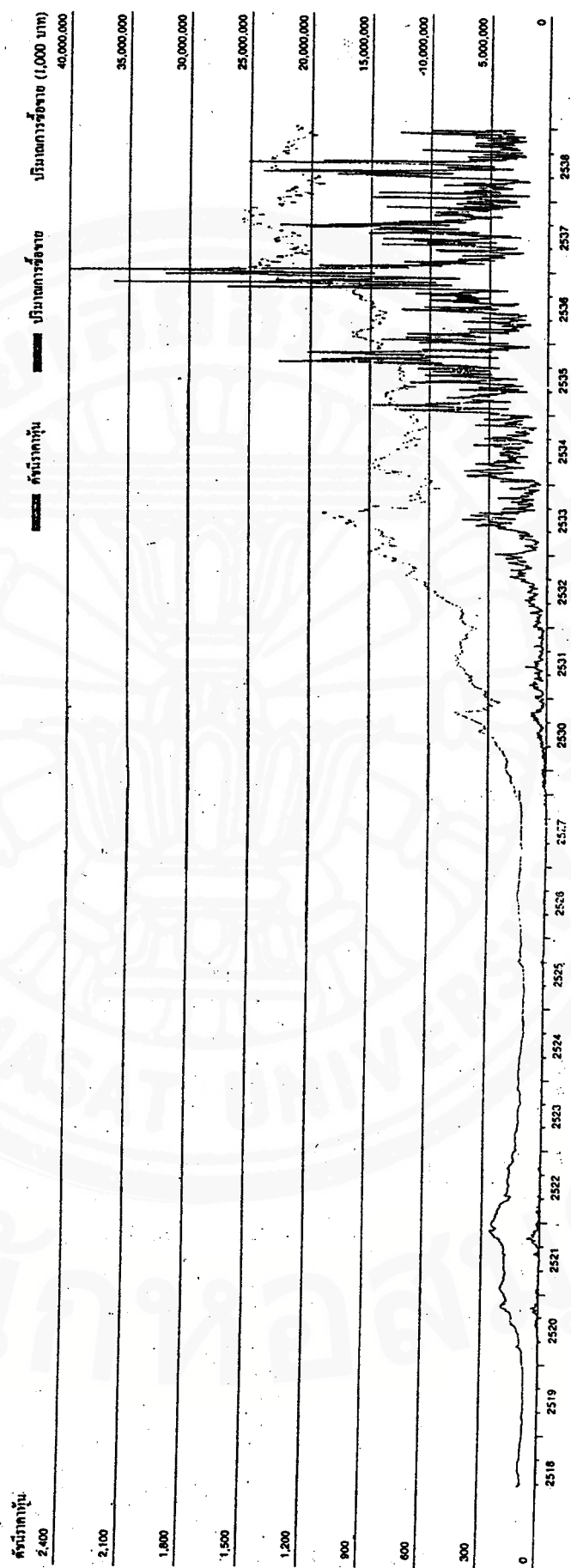
ดังที่ได้กล่าวมาแต่แรกแล้วว่า การเกิดเศรษฐกิจฟองสบู่ของญี่ปุ่นและของไทย นั้น เกิดขึ้นในเวลาใกล้เคียงกัน แต่ของญี่ปุ่นนั้นจะแตกเร็วกว่าเล็กน้อย พอที่จะทำให้เราสามารถ ที่จะนำบทเรียนที่เกิดขึ้นกับญี่ปุ่นมาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงใช้กับไทย เพื่อที่จะได้ไม่เจ็บตัวมากนัก จากเหตุการณ์นี้ แต่รัฐบาลไทยไม่เคยคิดยับยั้งหรือตัดไฟเสียแต่ต้นลมอย่างจริงจัง เพื่อไม่ให้ เกิดเหตุการณ์นี้ อาจเป็นเพราะนักการเมือง หรือบุคคลในระดับสูง มีรายได้มหาศาลจากการที่มี

เหตุการณ์นี้เกิดขึ้น เช่นมีรายได้จากเงื้อมมือไหน ขายที่ดิน รวมทั้งจากธุรกิจต่าง ๆ ที่มีการเกี่ยวพันกันอยู่ แต่สิ่งสำคัญก็อย่าลืมนึกว่าขนาดญี่ปุ่นที่มีพื้นฐานทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีที่เข้มแข็งกว่าไทยมาก ยังมีผลขาดเจ็บเป็นอย่างมากและยังส่งผลมายังปัจจุบันทั้งในเรื่องของปัญหาการว่างงาน การปลดคนงาน ซึ่งยังคงแก้ไขได้ไม่ถนัดนัก แล้วในประเทศไทยซึ่งเหตุการณ์ฟองสบู่ที่เกิดขึ้นรุนแรงไม่แพ้กันจะต้องใช้เวลานานเท่าใดในการเยียวยาให้ฟื้นดังเดิมหรือว่าให้อยู่ในสภาพที่ดีกว่าในปัจจุบันนี้ได้



ความเคลื่อนไหวของดัชนีราคาหุ้นตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
และปริมาณการซื้อขายหลักทรัพย์ภาคเอกชนรายวัน

ระหว่างปี พ.ศ.2518-2538



ที่มา : ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (2539)

บรรณานุกรม

“17 สิงหาคม.”

2540 ไทยรัฐ (19 ส.ค.2540):18.

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

2539 รายงานประจำปี 2538.

“ธุรกิจที่ดินถูกไอเอ็มเอฟกดดัน โอกาสปิดกิจการอยู่แค่อีเอ็ม.”

2540 สยามโพสต์ (19 ส.ค.2540):16.

ปิยวันทน ประยุกต์ศิลป์

2540 “จนแล้วบ้า บาดแผลเศรษฐกิจไทยยุคลูกหนี้ไอเอ็มเอฟ.”

เนชั่นสุดสัปดาห์ 6:269 (1-7 ส.ค.2540):86-70.

ฝ่ายการวิจัยนโยบายเศรษฐกิจส่วนรวม สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

2540 แนวโน้มเศรษฐกิจไทยหลังเงินบาทลอยตัว. เอกสารอัดสำเนา.

รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์,ดร.

2540 “เศรษฐกิจฟองสบู่.” *Corporate Thailand* 2:15

(ก.ค.2540) : 20-23.

“แรงงานตั้งศูนย์เฉพาะกิจ ตั้งรับวิกฤตลอยแพลูกจ้าง.”

2540 สยามโพสต์ (19 ส.ค.2540) :1.

“สัปดาห์หน้า 1.”

2540 ไทยรัฐ (6 ส.ค.2540) :17.

สุวินัย ภรณวลัย,ดร.

2537 ทุนนิยมฟองสบู่. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เม็ดทราย.

2539 ก “Bubble Economy Revisited.” วารสารสมาคม
เศรษฐศาสตร์ ธรรมศาสตร์ 7:2 (เม.ย.-มิ.ย.2539) :47-51.

2539 ข “Bubble Economy Revisited.” วารสารสมาคม
เศรษฐศาสตร์ ธรรมศาสตร์ 7:3 (ก.ค.-ก.ย.2539) :23-25.